

"Hiba lenne a kommunista pártnak tulajdonítani a mai kínai nacionalizmus feletti teljes ellenőrzést. Az internet, a mobiltelefonok és az SMS-ek megjelenésével a népi nacionalisták Kínában egyre inkább képesek az államtól függetlenül cselekedni."

Kínai nacionalizmus: Kihívás az állam ellen?

PETER HAYS
GRIES

I 2003 júliusában, 66 évvel a Marco Polo hídon történt incidens után, amely Japán közép-kínai inváziójához vezetett, kínai nacionalisták egy csoportja internetes petíciót szervezett. Céljük: megakadályozni, hogy Japán elnyerjen egy 12 milliárd dolláros kínai kormányzati szerződést egy nagysebességű Peking-Sanghaj vasútvonal megépítésére. Kampányuk logóján a szocialista pro- pagandát idéző ökölbe szorított kéz képe látható: "Az Ég és a Föld nem tűri az árulókat. *Nem akarjuk a japán gyorsvonatot. Elutasítjuk a japán termékek használatát a Peking-Sanghaj vonalhoz*". A szervezők mindössze egy hét alatt 90 000 elektronikus aláírást gyűjtöttek össze, amelyet nyilvánosan eljuttattak a minisztériumhoz. Vasutak Pekingben július 29-én.

A következő héten a kínai fővárosba látogató Csik- age Ogi, Japán közlekedési minisztere felfedezte, hogy találkozóit törölték: nem tudott találkozni Wen Jiabao miniszterelnökkel, de még a vasúti minisztérium tisztviselőivel sem. A kínai és a japán sajtó egyaránt lekezelőnek minősítette a lemondásokat. A vasúti szerződésről szóló döntést ráadásul hirtelen elhalasztották. A petíció szervezője és "nacionalista hős" Feng Csinhua kijelentette, hogy az internetes petíciónak "egyértelmű hatása" volt.

Még Ogi látogatásának hetében a Kína északkeleti részén fekvő Csi-csihárban építómunkások öt, a háborús japán megszállásból visszamaradt mustárgázos hordót fedeztek fel és hozták működésbe. Több tucatnyian megsérültek és egy ember meghalt. A kínai nép gyorsan és hevesen reagált a hírre. Az internetes chatszobák megteltek japánellenes szidalmakkal. Egymillió

nacionalizmusa) című könyv szerzője: Büszkeség, politika és diplomácia (*University of California Press, 2004*).

egy második petíciót is aláírtak, amelyben a japán kormánytól a vegyi fegyverek kérdésének alapos megoldását követelik. A petíciót 2003. szeptember 4-én adták át a pekingi japán nagykövetségnek, amikor a kínai és japán diplomáciai vezetők a Qiqihar-baleset áldozatainak kártérítéséről tárgyaltak. A petíciót szervező Lu Yun- fei később azt mondta, hogy ő és követői "nyomást akartak gyakorolni a japán kormányra".

Belföldi kínai elemzők gyorsan felfigyeltek az online petíciók jelentőségére, és 2003-at a kínai nacionalizmus "új fejezetének" vagy "második hullámának" kezdetének nyilvánították. Eszerint az olyan könyvek, mint az 1996-ban megjelent *China Can Say No (Kína nemet mondhat)* és az egy évvel később megjelent *Behind the Demonization of China (Kína démonizálása mögött) a közelmúltbeli nacionalizmus "első hullámát"* jelezték. Az első hullám nagyrészt Amerika-ellenes volt, és olyan eseményekre összpontosított, mint az Egyesült Államok részvétele

az 1996-os Tajvani-szoros válságban, a belgrádi kínai nagykövetség elleni 1999-es robbantás, valamint egy amerikai megfigyelő repülőgép és egy kínai vadászgép 2001-es ütközése. Ez a nacionalista kiáramlás könyvekben és folyóiratokban összpontosult, és így nagyrészt az értelmiségiekre korlátozódott. A jelenlegi második hullám ezzel szemben Japánra összpontosít, és inkább az internetre épül. Az elemzők szerint ez az új "internetes nacionalizmus" "befolyásosabb", mint a korábbi hullám, jobban képes a közvéleményt politikai cselekvésre váltani.

Kiderült, hogy igazuk volt. 2005 áprilisában három egymást követő hétvégén több tízezer kínai részvételével zajlottak Japán-ellenes tüntetések olyan különböző városokban, mint Peking, Sanghaj, Kanton, Sencsen és Csengtu. A tüntetéseket szinte kizárólag e-mailben, szöveges üzenetekkel és online chatszobákban szervezték, és feltűnő volt, hogy nem volt egyértelmű vezetésük. Míg az utcai tüntetések elhaltak

májusban csökkent, az internetes aktivitás nem. Valójában 2005. július 1-jén aktivisták 46 millió nevet tartalmazó elektronikus aláírási petíciót nyújtottak be Kofi Annan ENSZ-főtitkár egyik segítőjének. A petícióban az állt, hogy "Japán mindeddig nem mutat megbánást [a] múltbeli rossz cselekedetei miatt, nem hajlandó megbánni, és úgy tűnik, hogy nem méltó a bizalomra. A nemzetközi közösség nem jelölhet és nem is szabad, hogy egy ilyen [államot] kijelöljön a Biztonsági Tanács [állandó] tagjává". A 46 millió aláírás túlnyomó többsége Kínából érkezett. (A China Internet Network Information Center legutóbbi, idén januári jelentése szerint Kínának 96 millió "internet-felhasználója" van, lazán definiálva azokat, akik hetente legalább egy órát használják az internetet. Így nagyon valószínű, hogy sok kínai "netező" többször is aláírta a petíciót; a 46 milliós szám ennek ellenére megdöbbentő).

Az internet egyértelműen megváltoztatja a politika természetét.

itika a Népköztársaságban. A kínai internetes petíciók nem csak egyre nagyobb; célpontjaik

szintén változó, először pre- a kínai kormánynak, majd a japán nagykövetségnek, végül az Egyesült Nemzetek Szervezetének. És az internet

átalakította a kínaiak utcai tiltakozásának módját, megkönnyítve a nagyobb és decentralizáltabb tüntetéseket.

Mit kell tennünk a XXI. századi Kínában az internet nacionalizmus megjelenésével kapcsolatban? Először is, a nyugati elemzőknek túl kell lépniük a kínai politika redukcionista, felülről lefelé irányuló értelmezésén, hogy elfogadják a kínai államtársadalom legitimációs dinamikájának összetettségét. A nacionalista vélemény egyre fontosabb korlátot jelent a kínai elit döntéshozói számára. A nyugati elemzők és politikai döntéshozók saját felelősségükre hagyják figyelmen kívül ezt az új fejleményt.

KIBER-LIBERÁLIS ÁLMOK

Amikor az 1990-es években az internet először jelent meg jelentős technológiaként, sok nyugati ember tévesen azt jósolta, hogy az internet a politikai változások erőteljes ereje lesz. Az autoriter rezsimek e nézet szerint nem tudták volna túlélni az internet által lehetővé tett szabad

erodálódott." A szélsőséges kiber-libertáriánus nézet szerint az internet világszerte megdöntené a zsarnokságokat.

De a tekintélyelvű rendszerek fennmaradtak. Sőt, úgy tűnt, hogy egyesek az új internetes technológiákat a saját előnyükre használják. A *Weekly Standard* 2002-es címlapcikkében Ethan Gutmann azt állította, hogy az internet Kínában "a pekingi kormány eszköze, nem pedig a demokrácia erőssége". Tamara Shie, a Nemzeti Védelmi Egyetem kutatója még azt is kijelentette, hogy kínai viszonylatban "az internet emancipációs erejéről szóló érvek csupán utópisztikus politikai retorika". E pesszimista nézet szerint az internet nem képes legyőzni Kína tekintélyelvű politikai kultúráját.

A kínai politika nyugati tanulmányozásában régóta jelen van az az elképzelés, hogy a kínai nép nagyrészt impotent az oriens-i állam hatalmas kényszerítő apparátusa előtt, és ez ma is akadályozza az állam legitimációjának nyugati tanulmányozását Kínában. A

tizenhatalmadik, tizenkilencedik és huszadik század eleje évszázadok, egy "keleti a kínai politika "despotizmus" szemlélete, amely az ázsiai abszolutizmust a nyugati liberális és liberális politika ellentétéként ábrázolja.

A 2005. áprilisi Japán-ellenes tüntetéseket nem a kommunista párt, hanem a nacionalisták kezdeményezték és szervezték.

információáramlást. George Shultz amerikai külügyminiszter már 1985-ben felvetette, hogy "a totalitárius társadalmak dilemma előtt állnak: vagy megpróbálják elfojtani az [információs és kommunikációs] technológiákat, és ezáltal még inkább lemaradnak az új ipari forradalomban, vagy pedig megengedik ezeket a technológiákat, és elkerülhetetlenül totalitárius irányításuk alá kerülnek".

izmus. Különösen az amerikai szabadságot régóta a kínai zsarnokság fóliájával szemben építették fel.

A hidegháború alatt a "totalitarizmus" felváltotta a "keleti despotizmust", mint a Kína tanulmányozásának uralkodó paradigmáját, de az állami dominancia tézise továbbra is fennmaradt. A hidegháború vége óta az új megközelítések a civil társadalomra és a közszférára összpontosítanak az állam és a társadalom közötti kapcsolatokban, de az állami dominancia tézise továbbra is fennáll. A nyugati média és az akadémikusok még mindig úgy ábrázolják a kínai népet, mint aki védtelen a mindenható kínai állam kényszerítő erejével szemben.

A kínai nacionalizmus nyugati elemzése ugyanezt a tendenciát mutatja. A ma uralkodó nézet a kínai nacionalizmust "pártpropagandaként" ábrázolja: a kommunista elit konstruálja a nacionalizmust, hogy azt bel- és külpolitikájában felhasználhassa. Thomas Christensen tömören fogalmazta meg ezt a nézetet egy befolyásos 1996-os *Foreign Affairs*-cikkében: "Mivel a Kínai Kommunista Párt már nem kommunista, még inkább kínai kell, hogy legyen". A kínai nacionalizmus nagyrészt "állami" vagy "hivatalos" nacionalizmusra redukálódik, egy felülről irányított pártügy, amely kevés teret hagy a nép részvételének.

Ez az "állami nacionalizmus" nézet nem téves. A Kínai Kommunista Párt hatalomra jutott a

nagyrészt nacionalista hitvallására támaszkodva, a kínai parasztság élére állt a győztes "Japán elleni ellenállási háború" során. A nacionalizmus azóta is központi szerepet játszik a kínai kommunisták legitimitási igényeiben. Az iskolai tankönyvek a kínai nemzet nacionalista vízióját sulykolják. Az 1989-es Tiananmen-i mézárást követően a párt "hazafias nevelési kampányt" indított, hogy megerősítse megtépázott legitimitását.

De a felülről lefelé irányuló állami nacionalizmus nézete nem teljes. A nacionalista politika soha nem egyirányú utca. Amint azt az olyan e-petíció-szervezők, mint Feng Jinhua és Lu Yunfei mutatják, a népi nacionalisták központi szerepet játszanak a mai kínai nacionalista politikában. Ha az állami nacionalizmus tézis lenne a történet vége, akkor az államnak rendelkeznie kellene azzal a képességgel és akaráttal, hogy tetszés szerint manipulálja a kínai nacionalizmust, és úgy kapcsolja be és ki, ahogyan jónak látja. A közelmúltbeli petíciók és tiltakozások egyértelműen azt mutatják, hogy ez nem így van. Az állam nem az egyedüli szereplője a kínai nacionalizmusnak, és nem rendelkezik teljes kontrollal felette. A kínai nacionalista politika dinamikusabb elemzésére van tehát szükség.

HATALOM, PÁRT ÉS NYILVÁNOSSÁG

Hogyan léphetünk túl az állami dominancia megközelítésén, hogy visszahozzuk a kínai népet a kínai politika tanulmányozásába? Kezdhetjük azzal, hogy újra megvizsgáljuk a politikatudomány elhanyagolt magját: a hatalmat.

"A hatalom a fegyver csövéből nő ki." Mao Zedong sok-sok mindent mondott és írt. Mégis ez az idézet a legismertebbek közé tartozik nyugaton.

Hogy miért? Mert beleillik a kínai politikáról alkotott általános nyugati nézetekbe, és ezért a nyugati közönséggel is egyezik. Ahogy Richard Madsen érvelt a *China and the American Dream* című könyvében, az amerikaiak továbbra is a kommunizmus "vörös fenyegetésével" szemben építik és becsülik az amerikai szabadságot: Az amerikaiak szabadon részt vehetnek a politikában, de a kínaiak csupán rabszolgái Kína tekintélyelvű uralkodóinak. Ebben az általános nézetben a kínai politikában a hatalom a kényszerítésre vezethető vissza: a kommunista párt kizárólag az állam kényszerítő ereje miatt marad fenn. Nem csoda, hogy az 1989-es tiananmeni mézárás legmaradandóbb

képe Nyugaton az a kép, amelyen a Népi Felszabadítási Hadsereg tankja szembeszáll egy kínai férfival, Wang Weilinnel. A nyugati képzeletben a kommunizmus = zsarnokság = tankok = kényszerítő erő.

De Mao azt is mondta: "Ha forradalmat csinálsz, először a közvéleményt kell irányítanod". A nyugati elemzők hajlamosak a "kínai közvéleményt" úgy kezelni.

ion" mint oximoron. Mao jobban tudta. Minden rezsimnek szüksége van a kormányzottak beleegyezésére - a legitim hatalomra - ahhoz, hogy hosszú ideig fennmaradjon. Rendkívül költséges, ha állandóan kényszeríteni kell az engedelmisséget; sokkal olcsóbb és praktikusabb a meggyőzés. A kényszerítéshez való folyamodás ráadásul aláássa a rendszer legitimitását. Mao megértette a meggyőző hatalmi formák fontosságát. A "menedzseljük a közvéleményt" megjegyzése a kulturális forradalom előtti időszakból származik, amikor éppen karizmatikus és hagyományos tekintélyének ápolásával volt elfoglalva. A Mao-idézetek *Kis Vörös Könyve* és a Mao-kultusz segítette meggyőzni a kínai fiatalok egy egész generációját, akik közül sokan hamarosan vörösgárdisták lettek, hogy önkéntesen teljesítsék Mao parancsát. Valójában a kulturális forradalom soha nem lett volna lehetséges anélkül.

Mao gondos művelése a közvéleményt.

A hatalom a legegyszerűbben az a képesség, hogy másokat ráveszünk arra, amit egyébként nem tennének meg. A hatalom tehát kapcsolati jellegű. A hatalom nem elszigetelten létezik, hanem csak akkor, ha mások is elfogadják. És a hatalom egy kontinuum mentén jelenik meg, a kényszerítőbb formáktól a meggyőzőbb vagy legitimebb formákig.

"AZ EMBEREK NAGYON SZOMORÚAK"

A hatalom e két aspektusa - a hatalom kapcsolati jellege, valamint a hatalom kényszerítő és legitim formái közötti feszültség - központi szerepet játszik a mai kínai nacionalista politika dinamikájának megértésében.

A 2005. április 16-i japánellenes tüntetések Sanghaj belvárosában jól illusztrálják ezt az érvelést. "A kínai nép nagyon dühös; ennek komoly következményei lesznek!" - állt egy hosszú transzparensen, amelyet egy tucatnyi tüntető tartott a magasba. Egy másik transzparens a haragjuk tárgyát mutatta: "Ellenezzük a japán imperializmust!". Más transzparensok különböző konkrét sérelmeket jelentettek meg: "Ellenezzük, hogy Japán belépjen a Biztonsági Tanácsba!" "Bojkottáljuk a japán árukat, élesszük fel Kínát!" "Ellenezzük Japán történelemkönyveit!" "Védjük meg a Diaoyu-szigeteket!"

Más tüntetők különféle kézzel készített plakátokat és plakátokat tartottak a magasba. A legkitartóbb üzenetek a 2005 májusára tervezett bojkottra irányultak: "Bojkottáld a japán árukat egy hónapig, és Japán egy egész évig szenvedni fog". "A japán áruk bojkottálása kiherélné Japánt!" Henteskések, kardok és nyilak képeit festették a

japán nemzeti zászló felkelő napját átütő képekre.

De a japán miniszterelnök, Junichiro Koizumi képe volt az, ami a legnagyobb haragot váltotta ki a fiatal tüntetőkből. Az egyik tüntető bajuszt adott neki, hogy úgy nézzen ki, mint Adolf Hitler. Mások még tovább mentek, dehumanizálták a miniszterelnököt...

ister. Az egyik plakáton egy disznó ormányát és füleit festették az arcára, és nagy betűkkel hirdették: "Halál Koizumira, a disznóra!". A legbaljóslatúbb képek egy elhunyt Koizumit idéztek, sírkövekkel, amelyeken az ő neve szerepelt, és egy temetésről készült fotóval, amelynek közepén Koizumi képe volt.

A kínai zászlók békés lengetése, az Internacionálé éneklése és japánellenes jelszavak skandálása mellett a tüntetők számos kevésbé jóindulatú tevékenységet is folytattak. A japán konzulátushoz vezető úton betörték a japán üzletek és éttermek kirakatát, felborították a japán autókat, és japán zászlókat és fényképeket, valamint Koizumi plakátjait égették el. Amikor megérkeztek a konzulátushoz, tojásokat dobáltak és festékbombákkal dobálták meg.

Miért gyűlöli ma annyi kínai a japánokat? A példátlan gazdasági növekedés negyedszázada után a legtöbb kínai már nem fél Japántól, és a Japánnal szembeni, régóta elfojtott harag újra felszínre tört. A maoista

"victor narrative" körülbelül

hősies kínai győzelmek
A nyugati és japán imperializmus, amely az 1950-es évektől az 1980-as évekig uralkodott, azóta megkérdőjeleződött.

A kínai kiber-nacionalisták, akik számítógépekkel és mobiltelefonokkal vannak felfegyverkezve, egyre inkább vitatják a párt nacionalista legitimitásra vonatkozó igényeit.

az 1990-es évek közepén egy új "áldozati narratíva" a kínai szenvedésekről az "antig" századában". A legtöbb kínai számára a japánok "ördögök" - nemcsak a kínai japán invázió brutalitása és a japán csapatok által megölt kínaiak száma miatt, hanem egy korábbi eredetű harag miatt is. A "kis testvér" Japánnak a "nagy testvér" Kínával szemben tanúsított szemtelen viselkedése, amely a kilencedik század végén kezdődött és a második világháborús kegyetlenkedéseken, például a "nankingi megerőszakoláson" keresztül folytatódott, segít a mély japánellenes érzelmek kialakulásában, és megkülönbözteti őket más, mulékonyabb idegenellenes érzelmektől.

De mi a helyzet az állam szerepével a tüntetéseken? Ha a kormány nem kezdeményezte a tüntetéseket, miért nem állította le őket? "Miért nem tettek valamit", ahogy a japán *Asahi Shimbun* írta egy szerkesztőségi cikk címében, "a kínai

veszélyes nacionalizmust kezdeményez, hogy elterelje a közvélemény frusztrációját". Nemzetközi szinten úgy látják, hogy a párt a népszerű Japán-ellenes tiltakozásokat konkrét külpolitikai célok elérésére használja fel, például arra, hogy megtagadja Japántól az állandó helyet az ENSZ Biztonsági Tanácsában.

Az állami nacionalizmusra vonatkozó érvek természetesen fontos részét képezik a történetnek. Kétségtelen, hogy a párt oktatási és propagandarendszerét a Japán-ellenes nézetek sulykolására használta fel. De hiba lenne a kommunista pártnak tulajdonítani a mai kínai nacionalizmus feletti teljes ellenőrzést. Az internet, a mobiltelefonok és az SMS-ek megjelenésével a kínai nacionalisták egyre inkább képesek az államtól függetlenül cselekedni. A 2005. áprilisi japánellenes tüntetéseket nem a Kommunista Párt, hanem a népi nacionalisták kezdeményezték és szervezték.

És a kritikus kérdés nem is annyira az, hogy ki kezdeményezte a tüntetéseket, hanem az, hogy miért nem a párt

hamarabb megállítani őket? A válasz az, hogy a párt a keze meg volt kötve. Ez nem... nem akarta, hogy a kínai-japán kapcsolatok megromoljanak, de kénytelen volt engedélyezni a Japán-ellenes tüntetéseket, mert félt, hogy elveszíti a japánokat.

hatóságok?".

Általános nézet, hogy a kínai kormány belföldi és nemzetközi célokból egyaránt bátorította a japánellenes tüntetéseket. Belföldön a kommunista pártot úgy tekintik, mintha Japánt bűnbakként használná fel, hogy megelőzze a kínai kormányt érő kritikákat. Ishihara Shin-taro tokiói polgármester gyorsan kijelentette, hogy a kínai "kormány".

a kínai nép beleegyezésével. "Kormányunk alapvető politikája az volt, hogy békülékeny legyen a japánokkal és a világ többi részével szemben, de ez a politika ma már kevésbé életképes, amikor az emberek keményebb vonalat követelnek" - mondta Pan Wei, a Pekingi Egyetem munkatársa a *The New York Times*nak az áprilisi tüntetések idején.

A kínai elitben sokan örömmel fogadták a Japán-ellenes tüntetéseket, mivel nagyrészt osztják a nacionalisták Japán iránti gyűlöletét. De ezeket az érzéseket felülírja az elit első számú célja: a rezsim túlélése. A kínai elit tagjai pedig tudják, hogy uralmuk fennmaradása nagymértékben függ a folyamatos gazdasági fejlődéstől - amihez stabil kapcsolatokra van szükség Japánnal. A kínai-japán kereskedelem mindkét ország számára óriási előnyökkel jár, és a Japánnal való konfliktus biztosan megzavarja Kína gazdasági növekedését. Az, hogy a kormány sms-üzeneteket küldött az áprilisi tüntetők visszafogottságára buzdítva, egyrészt az elit azon törekvéséről árulkodik, hogy a tüntetéseket elfogadható keretek között tartsa, másrészt gyenge helyzetéről: kénytelen volt a tüntetőkkel nyugalomra hivatkozni.

A kínai államnak megvolt a képessége arra, hogy lecsapjon a népi nacionalistákra. A Népi Fegyveres Rendőrség közbeléphetett volna, hogy megakadályozza, hogy a tüntetők tojásokkal és kövekkel dobálják a japán konzulátust.

Sanghajban. De a tüntetők elnyomása érdekében alkalmazott durva erő alkalmazása visszautthet. Mivel a Japán-ellenesség ma széles körben elterjedt Kínában, ha a kínai állam erőszakot vetett volna be, az súlyosan aláásta volna legitimitását a kínai nép szemében. És kevés rezsím marad fenn sokáig pusztán erőszakkal; a stabil kormányokhoz szükség van a kormányzottak bizonyos fokú beleegyezésére.

A KÖZÖSSÉGEK MEGTERHELTEK

Mivel a Kommunista Párt legitimitása nagyrészt nacionalista követeléseken alapul - Kína gazdaggá és erőssé tétele, és ami még alapvetőbb, Kína tiszteletének helyreállítása a nemzetközi közösségben -, egyre inkább a belföldi nacionalisták sziklája és a nemzetek közötti politika kemény helye között reked. A kemény külpolitika, amelyet a hazai közvélemény gyakran követel, félelmet kelthet a szomszédokban Kína felemelkedésével kapcsolatban, ami aláássa a vezetés kinyilvánított külpolitikai célját, hogy békés környezetet teremtsen Kína fejlődéséhez. A nacionalista vélemények egyre inkább megnehezítik a kínai elit képességét arra, hogy higgadtan kövesse Kína nemzeti érdekeit.

Ez az érvelés ellentétes azzal a régóta fennálló nyugati nézettel, amely szerint a demokráciákat a választások és a közvélemény korlátozza, és így hátrányos helyzetben vannak a külpolitikai döntéshozatalban. Ezzel szemben a tekintélyelvű rezsimeket mentesnek tekintik a belpolitikai korlátoktól, és így diplomáciai előnyben vannak. "Külszolgálatok vezetésében" - állította Dean Acheson amerikai külügyminiszter a hidegháború idején - "a demokráciák számomra határozottan alacsonyabb rendűnek tűnnek más kormányoknál".

E nézet szerint a közvélemény a demokratikus államok külpolitikai döntéshozóinak akarata ellenére is képes agresszióra és nem agresszióra kényszeríteni. A *Maine-i* és a müncheni incidensek hasznos rövidítésként szolgálnak e két érv számára. A USS *Maine* Havanna kikötőjében történt elsüllyesztése (amelyet tévesen spanyol cselszövésnek tulajdonítottak) és a kubaiakkal szemben elkövetett spanyol atrocitások miatti népharag arra kényszerítette William McKinley elnököt, hogy elindítsa az 1898-as spanyol-amerikai háborút, "egy olyan háborút, amelyet nem akart" - Ernest May történész szerint - "egy olyan ügyért, amelyben nem hitt". A "München" rövidítése Nagy-Britannia és Franciaország 1938-as beleegyezését jelenti Csehszlovákia német annexiójába. A pacifista brit és francia közvéleményt gyakran hibáztatják Cham-berlain

és Daladier miniszterelnökök Hitler megbékítését célzó döntéseseiért.

A "demokratikus hátrány"/"tekintélyelvű előny" logika továbbra is az amerikai

a mai kínai külpolitika elképzelései. Kínát diktatúrának tekintve sok amerikai úgy véli, hogy a Kínai Kommunista Párt - az amerikai kormánytól eltérően - nyugodtan alakíthatja Kína külpolitikáját, a belpolitikai korlátoktól függetlenül. Erre példa az USA-Kína Biztonsági Felülvizsgálati Bizottság 2002-ben a Kongresszusnak benyújtott jelentése. A jelentés aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az amerikai Kína-politikával ellentétben, amelyből hiányzik a következetesség, és amelyet a Kongresszus és a Bush-adminisztráció, valamint a különböző érdekcsoportok közötti rivalizálás jellemez, Kína Amerika-politikáját koherens expanziós célok vezérlik. A belpolitikai korlátoktól mentes kínai külpolitikai döntéshozók úgy tekinthetők, mint akik jobban képesek céljaik megvalósítására.

A népi nacionalizmusnak a kínai külpolitikában betöltött szerepe megkérdőjelezi a "tekintélyelvű előny" nézetet. Egyértelmű, hogy a 2005. áprilisi japánellenes tüntetések befolyásolták Kína Japán-politikáját. Kína fejlődő politikája Japánnak az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjává válási törekvéseivel kapcsolatban esettanulmányként szolgálhat. Április 13-án, egy indiai állami látogatás során Wen Jiabao kínai miniszterelnök nyilvánosan bejelentette, hogy Kína ellenezni fogja Japánnak a Biztonsági Tanács állandó tagjává válási kérelmét: "Csak olyan ország vállalhat nagyobb felelősséget a nemzetközi közösségben, amely tiszteletben tartja a történelmet, felelősséget vállal a múltért, és elnyeri Ázsia és az egész világ népeinek bizalmát".

Kína és Japán riválisok a dominanciáért az újonnan kialakuló kelet-ázsiai biztonsági rendszerben. Wen ellenállása Japán Biztonsági Tanácsba való jelentkezését illetően ezért nem meglepő. Wen bejelentésének időzítése és kontextusa azonban magyarázatra szorul: Miért nem lépett fel Kína korábban Japán pályázata ellen? És miért döntött úgy Kína vezetője, hogy ilyen nyilvánosan, egy hivatalos külföldi állami látogatás alkalmával teszi meg a bejelentést?

A közvetett bizonyítékok arra utalnak, hogy a népi nacionalizmus jelentős szerepet játszott az elit döntéshozatalában ebben a japán politikai kérdésben. Miközben a kínai elit tagjai nem akarták, hogy Japán a Biztonsági Tanács állandó tagjává váljon, nem akarták veszélyeztetni Kína jövedelmező kereskedelmi és befektetési kapcsolatait Japánnal. Április 13-ig ezért úgy döntöttek, hogy a kérdésben háttérbe húzódnak, és hagyják, hogy más kormányok, például Dél-Korea kormánya, nyilvánosan is ellenezze Japán

ENSZ-pályázatát. Kína politikája a Japán által a Biztonsági Tanácsban elfoglalt hely megszerzésére irányuló törekvésekkel szemben tehát egy szokásos kínai külpolitikai taktikát követett: hagyja, hogy mások vegyék át a felelősséget olyan álláspontokért, amelyekkel

Kína megosztotta. (Kína például a 2003-as iraki háború vitája során is alkalmazta ezt a stratégiát. Bár Kína ellenezte az Egyesült Államok egyoldalúságát Irakkal kapcsolatban, nagyrészt csendben maradt, lehetővé téve Franciaország és Németország számára, hogy az amerikai politikával szemben az élen járjanak - és a hőséget is magukra vállalják).

Akkor miért nem tartotta fenn a kínai vezetés ezt a "meghúzódnak, míg mások átveszik a vezetést" politikát, amikor Japánról és az ENSZ-ről volt szó?

Bár lehetetlen biztosan tudni - egyszerűen nincs elegendő hozzáférésünk a pekingi Zhongnanhai, a

kínai vezetés pekingi központjának belső működéséhez -, a kör-nyezeti bizonyítékok meggyőzőek: Kína elitje a belföldi nacionalista vélemény nyomására reagált. Április elejére a Japán

Biztonsági Tanácsba való jelentkezését ellenző internetes petíciót a dühös kínai netezők elképesztő

30 millió aláírást gyűjtöttek össze. Wen

miniszterelnök bejelentésére pedig két egymást követő hétvégén Japán-ellenes tüntetéssorozatot

követően került sor Kínában, amelynek középpontjában az állt, hogy Japánnak a

Biztonsági Tanácsba való bekerülése ellen tiltakozzanak. "Kínának nemmel kell szavaznia, és nem csak tartózkodnia" - mondta a népszerű

nacionalista Tong Zeng. "Lehet, hogy a kormány nem akarja átvenni a vezetést, de a kínai nép átvette a vezetést". Ez a népi nyomás arra kényszerítette a

vezetést - saját akarata ellenére -, hogy nagyon nyilvánosan kiálljon Japán pályázata ellen. A

demokratikusan megválasztott kormányok eljárási legitimitációjának hiányában és a kommunista

ideológia összeomlásával szembenézve a Kínai Kommunista Párt egyre inkább nacionalista

hitvallására támaszkodik, hogy kormányozhasson.

Az alulról jövő népi nyomás azonban egyre inkább veszélyezteti a párt nacionalista legitimitását. És

ezek a nyomásgyakorlások inkább az agresszív

Maine-féle, nem pedig a pacifista müncheni típusúak. A kínai nacionalizmus tehát többé már nem nevezhető tisztán "állami" vagy "hivatalos",

felülről irányított ügynek. A kínai

külügyminisztérium, tudatában annak, hogy a népi nacionalistáknak ma már nagyszámú követője van,

aktívan törekszik...

hogy megnyugtassa őket. Úgy tűnik, hogy Kína külpolitikai döntéshozói nem élveznek "nem demokratikus előnyt" a demokráciákban élő társaikkal szemben; mivel politikát folytatnak, nekik is reagálniuk kell a hazai véleményre.

A PO LITIKA DÁNCA

A mai kínai politika alapvetően olyan, mint a politika mindenhol: a hatalomért folytatott küzdelemlől szól. A kommunista párt olcsó hatalomra törekszik, és különféle - többek között nacionalista - igényeket támaszt a legitim uralomra és a kínai nép önkéntes beleegyezésére.

A párt nacionalista követeléseit azonban egyre inkább süket fülekre találják. Már kevesen fogadják el azt az évtizedes kínai kommunista mantrát, hogy csak a párt mentheti meg Kínát. Sőt, sok népi nacionalista kezdi megfogalmazni saját nacionalista

ellenköveteléseit - gyakran a rezsime saját nacionalista nyelvét használva -, hogy azt állítsa,

hogy nacionalista joguk van részt venni a kínai politikában. A párt így elveszíti a kínai nacionalista

diskurzus feletti hegemóniáját, gyengítve a kínai párt-nemzetet összetartó kötőjelet. A kínai kiber-

nacionalisták PC-kkel és mobiltelefonokkal

felfegyverkezve egyre inkább vitatják a párt

nacionalista legitimitásra vonatkozó igényeit. Eddig a párt mesterien megfékezte a népi nacionalizmust.

De kénytelen egy vékony vonalon járni. Ha a

következő nacionalista tüntetések elszabadulnak, a párt a nép kritikájának célpontjává válhat, akár azért,

mert nem képes fenntartani Kína nemzeti méltóságát, akár a korrupció vagy a társadalmi igazságtalanságok

miatt. Ha azonban a párt erőszakhoz folyamodna a nacionalista tüntetők elfojtása érdekében, a kínai

nép szemében a párt legitimitása súlyosabb csapást szenvedhet. Bármelyik forgatókönyv

rendszerültáshoz vezethet. A párt és a nacionalista tüntetők nagyon finom táncot járnak, mindketten arra

törekcsenek, hogy felhasználják egymást céljaik eléréséhez, de félnek is attól, hogy mindegyikük

veszélyt jelent saját túlélésükre. ■